

MATERIAŁ MERYTORYCZNY

Tożsamość a migracje

Opowieści o migracjach na XXI wiek

**CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ**

Anna Kawalska – psycholożka międzykulturowa, trenerka umiejętności psychospołecznych, arteterapeutka, psychotraumatolog. Zajmuje się projektowaniem oraz prowadzeniem warsztatów, treningów, szkoleń dla dzieci oraz osób dorosłych: kadry pedagogicznej, pracowników administracji publicznej, organizacji pozarządowych i klientów biznesowych. Specjalizuje się w takiej tematyce jak: wielokulturowość, zarządzanie różnorodnością, antydyskryminacja, prawa człowieka, komunikacja, radzenie sobie ze stresem. Wspiera osoby migrujące do Polski oraz dzieci i dorosłych w procedurze uchodźczej w procesie adaptacji i integracji.

Dominika Cieślukowska – psycholożka i trenerka umiejętności antydyskryminacyjnych, międzykulturowych i genderowych, superwizorka pracy trenerskiej w obszarze antydyskryminacyjnym z ponad 12 letnim stażem zawodowym. Autorka, redaktorka i konsultantka merytoryczna publikacji dotyczących edukacji antydyskryminacyjnej i wyzwań metodologicznych warsztatu antydyskryminacyjnego.

Tożsamość – czym jest, jak się tworzy, od czego zależy

Kim jesteś?

Zanim przejdziemy do psychologiczno-socjologicznych rozważań na temat tożsamości, zostaniemy przy własnej refleksji. Jak odpowiedziałabyś/odpowiedziałabyś na powyższe pytanie? Podaj pięć odpowiedzi:

1.
2.
3.
4.
5.

Która z tych odpowiedzi jest poprawna? Kim właściwie jesteś, skoro podałeś/podałaś aż pięć odpowiedzi?

Po tej małej rozgrzewce umysłowej przyjrzyjmy się skomplikowanemu i złożonemu pojęciu tożsamości.

Tożsamość to zbiór cech, kategorii, które opisują każdego człowieka: Ciebie, mnie, jego, ją. Każdy opisuje siebie w sposób sobie właściwy, podkreślając to, co dla niego ważne, na co zwraca uwagę, co czuje. Nie można tego zrobić źle. Tożsamość to mozaika wielu kategorii, do których przynależność się czuje – z którymi czuje się tożsamym.

Tych kategorii może być wiele. Stanowią indywidualny samoopis wyróżniając daną osobę, wskazując jej indywidualny i niepowtarzalny charakter. Każdy tworzy swoją własną mozaikę odróżniającą go od innych, budując swoje poczucie JA, czyli **tożsamość indywidualną**.

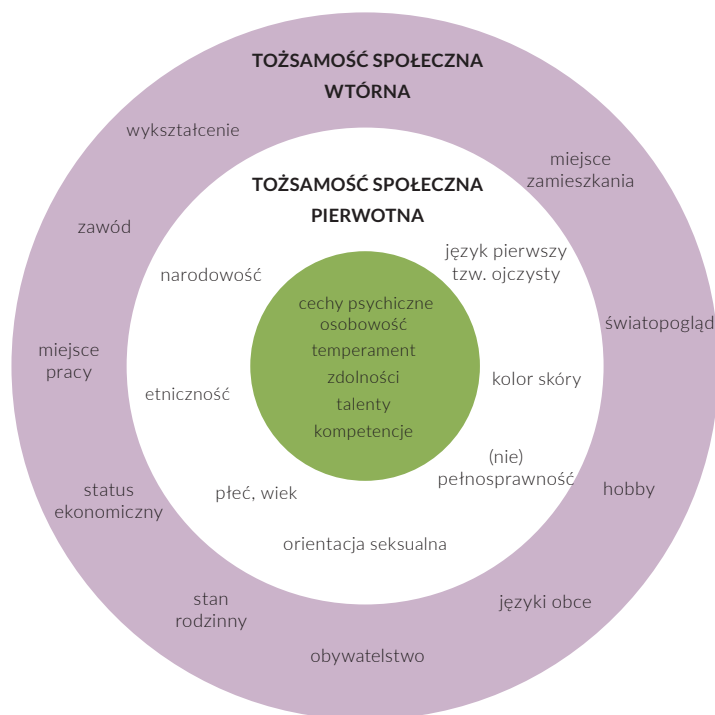
Poszczególne cechy tożsamości (np. płeć, wiek, hobby) dzielimy jednak z innymi, pod ich względem jesteśmy podobni do większej zbiorowości. To podobieństwo do przedstawicieli/ przedstawicielek większej grupy społecznej, dzielenie danej cechy z innymi buduje poczucie MY, czyli **tożsamość grupową**: my dziewczęta, kobiety, osoby z dużego miasta lub ze wsi, z Polski, cudzoziemki, uczniowie lub nauczyciele.

Na tożsamość składa się zarówno to, jak widzisz, opisujesz siebie, jak i to, jak cię postrzegają, nazywają inni. Z jednej strony kształtujemy ją samodzielnie, z drugiej w procesie jej budowania aktywnie uczestniczy nasze najbliższe otoczenie (przez dobór zabawek, naukę określonego języka, przekazywanie w procesie socjalizacji i edukacji konkretnych wartości). **Tożsamość tworzy się w oparciu o kryteria przynależności (podobieństwo do innych), ale i na podstawie kryteriów wykluczenia (odróżnianie się od innych).**

Tożsamość składa się z wielu cech, gdyż proces kategoryzacji – czy to odwołujący się do podobieństw, czy do różnic – dokonuje się na niejednakowych poziomach ogólności. Każdy człowiek w najbardziej generalnych kategoriach może się określić jako istotę żywą, następnie wskazać swoją przynależność do gatunku ludzkiego, na kolejnym poziomie płeć, rasę, orientację seksualną i dalej: miejsce zamieszkania, zatrudnienie i inne. **Niektóre cechy będą przynależne danej osobie z urodzenia, od początku, będą stałe i niezmiennie – to cechy pierwotne (np. kolor skóry) – a inne będą się kształtowały w trakcie życia danej osoby (wykształcenie, przynależność do rodziny, status majątkowy, ale też obywatelstwo) – to cechy nazywane wtórnymi.**

Dysponujemy całą mozaiką cech opisujących nas indywidualnie i jako przynależnych/przynależne do pewnych grup. Na co dzień nie myślimy o wszystkich elementach naszej tożsamości naraz. Niektóre z nich znaczą mniej w określonych sytuacjach, mogą jednak stać się bardziej istotne w innych okolicznościach.

Koło różnorodności

Koło różnorodności stworzone przez trenerki Marylin Loden i Judy Rosner, zaadoptowane przez Dominikę Cieślukowską

W pracy lub w szkole jest istotna nasza rola zawodowa (nauczyciel, uczennica), podczas rodzinnego obiadu rola, jaką odgrywamy w rodzinie (matka, siostra, syn, nestor rodu), na demonstracji związanej ze Strajkiem Kobiet szczególnie dużo mogą znaczyć płeć i poglądy polityczne. Podczas wyjazdu do innego kraju najczęściej uwypukli się tożsamość narodowa i/lub etniczna, regionalna, być może językowa lub religijna. Co jednak, jeśli przyjdzie nam żyć dłużej w kraju innym niż nasz kraj urodzenia, kraju naszej pierwotnie nabytej tożsamości kulturowej i narodowej? Czy nowa tożsamość wyprze tę pierwszą, czy ta nabyta wcześniej zahamuje kształtowanie się przynależności do społeczności w nowym kraju?

Mobilność społeczeństw

Żyjemy w coraz bardziej mobilnych społeczeństwach. Ludzie migrują z różnych powodów, jednym z najczęstszych jest praca. Zmiana miejsca zamieszkania pociąga za sobą wiele konsekwencji dla migranta/migrantki: wiąże się z koniecznością zmiany przyzwyczajeń, z przystosowaniem emocjonalnym, a w dłuższej perspektywie wpływa na kształtowanie się jego/jej tożsamości. Wśród osób migrujących szczególną grupę stanowią dzieci oraz młodzież, które najczęściej nie podejmują samodzielnej decyzji o zmianie miejsca zamieszkania, ale przemieszczają się z rodzicami.

Dzieci, które zamieszkały w innym kraju niż ich kraj urodzenia, określa się mianem dzieci z doświadczeniem migracyjnym. Łączy je doświadczenie wychowywania się w różnych kontekstach, środowiskach i oczekiwaniach kulturowych.

Migracja jako wyzwanie adaptacyjne. Akulturacja psychologiczna, stres akulturacyjny, szok kulturowy

Zmiany w naszym życiu są nieuniknione i naturalne. Zdanie to łatwiej wypowiedzieć, gdy siedzimy wygodnie na kanapie niż podczas przeprowadzki, przy pakowaniu i rozpakowywaniu sterty pudeł. W filmach przeprowadzka, zmiana szkoły, pracy zajmuje kilka minut, często pokazana w przyspieszonym tempie podczas trwania jednej piosenki. W prawdziwym życiu jest to proces długi i wymagający wysiłku. Każda istotna zmiana, także korzystna, wywołuje stres.

Po wyjeździe do innego kraju i zmianie środowiska kulturowego, osoba migrująca doświadcza **akulturacji psychologicznej** w reakcji na obcowanie z nowym otoczeniem: inną kulturę, język, zwyczaje. Jej efektem powinna być **adaptacja społeczno-kulturowa**, czyli nabycie umiejętności kompetentnego uczestnictwa w społeczeństwie przyjmującym, oraz **adaptacja psychologiczna**, czyli uzyskanie poczucia dobrostanu i satysfakcji z funkcjonowania w nowym środowisku kulturowym. Zanim jednak migrant/migrantka osiągnie zadowalający poziom w obu procesach adaptacyjnych, najpierw doświadcza podwyższonego poziomu stresu.

Emocjonalno-behawioralną reakcję na nowe kulturowo środowisko określa się w literaturze **jako stres adaptacyjny lub akulturacyjny, a potocznie mówi się o szoku kulturowym**. Określenie „szok kulturowy” jest o tyle nie do końca trafne, że kojarzy się z silną, nagłą reakcją na jakąś wyraźną różnicę kulturową. W rzeczywistości stres akulturacyjny jest długotrwały i ma charakter kumulatywny. Jest on wynikiem konieczności adaptacji do wielu zmian na różnych płaszczyznach: jednocześnie fizycznej, społecznej, psychicznej.

By sobie wyobrazić, jakim obciążeniem jest adaptacja do życia w nowym kraju, pomyślmy, z czym musi się zmierzyć siedemnastoletni Ali, który przyjechał do Polski z Sudanu i rozpoczął szkołę w warszawskim liceum. Jego organizm musi zaadaptować się do innych temperatur, innej ilości światła słonecznego, innej kuchni. Dobrze zna angielski i arabski, ale polskiego zaczął się uczyć dopiero kilka miesięcy przed przyjazdem – z całych sił koncentruje się na lekcjach, by cokolwiek zrozumieć. Ali tęskni za swoimi wieloletnimi przyjaciółmi i znajomymi, stresuje go poznanie nowych osób, szczególnie że czasami ciężko mu się porozumieć – tylko część kolegów i koleżanek z jego klasy mówi dobrze po angielsku, niektórzy się wstydzą i go unikają. Nie rozumie, jak mógłby się zapisać na dodatkowe zajęcia, wstyd mu, że popełnia różne gafy, niektóre zachowania ludzi na ulicy wydają się mu ciekawe, inne dziwne. Często ma poczucie, że nieznanymi się mu przyglądają. Nie czuje się z tym komfortowo.

Ali jest na początku swojej drogi. To, jak będzie przebiegał u niego proces adaptacji, zależy w dużej mierze od niego – jego nastawienia, kompetencji, osobowości, wcześniejszych doświadczeń – ale także od stosunku nauczycieli i nauczycielek, kolegów i koleżanek w klasie.

Proces adaptacji do nowej kultury ma swoją dynamikę, przebiega w sposób krzywoliniowy (**grafika 1**) i można wyróżnić kilka jego faz: miesiąc miodowy, szok kulturowy, zdrowienie/adaptację, mistrzostwo. Fazy stresu akulturacyjnego zostały przedstawione w **tabeli 1**.

Ważne jest, aby pamiętać, że każda osoba przechodzi proces adaptacji inaczej. To naturalne i często spotykane, że w trakcie adaptacji do nowej kultury może nastąpić tymczasowe pogorszenie funkcjonowania i obniżenie nastroju.

Warto pamiętać również o szoku powrotnym, czyli stresie, jaki przeżywa osoba powracająca do swojego kraju pochodzenia. Stres powrotny bywa silny, gdyż powrót do kraju jest często idealizowany, osoby mają wyobrażenie, że powrócą do takiej samej rzeczywistości, jaką opuściły. Rzeczywistość kraju pochodzenia ulega jednak zazwyczaj zmianie, a osoby powracające zmieniają się pod wpływem dłuższego pobytu w innej kulturze.

Czynniki zwiększające i zmniejszające stres adaptacyjny

Stres akulturacyjny jest z reguły tym intensywniejszy, im większy dystans kulturowy dzieli kraj pochodzenia migranta/migrantki i nowy kraj zamieszkania. Silniej przeżywają go również osoby, które nie opuściły kraju pochodzenia z wyboru. Proces akulturacji jest także trudniejszy w sytuacji, gdy społeczeństwo przyjmujące nie ma pozytywnego stosunku do migrantów i migrantek i postrzega ich przez pryzmat stereotypów i uprzedzeń.

Wśród czynników ułatwiających adaptację należy wymienić młodszy wiek. **Dzieci łatwiej odnajdują się w nowej kulturze, choć należy zaznaczyć, że bardzo ważne jest w tym procesie wsparcie bliskich dorosłych.** Stres adaptacyjny jest z reguły mniejszy u osób, które mają już wcześniejsze doświadczenia pobytu za granicą, znają języki obce. Z predyspozycji psychicznych jednostek ważnym czynnikiem zmniejszającym stres akulturacyjny jest tolerancja dwuznaczności, czyli umiejętność zaakceptowania, że w życiu mierzymy się z sytuacjami o różnym stopniu kontrolowalności. W radzeniu sobie ze stresem akulturacyjnym może pomóc także wiedza o tym zjawisku.

Osoby, które doświadczają stresu adaptacyjnego, mogą cierpieć na spadek nastroju i zmienność zachowań. Można je wspierać, dając im możliwość opowiedzenia o swoich odczuciach (w tym frustracji i złości), pomagając w refleksji nad swoim zachowaniem i zachowaniem innych osób, tłumacząc normy kulturowe, dostarczając wiedzy o procesie adaptacji.

GRAFIKA 1.

Krzywa stresu adaptacyjnego

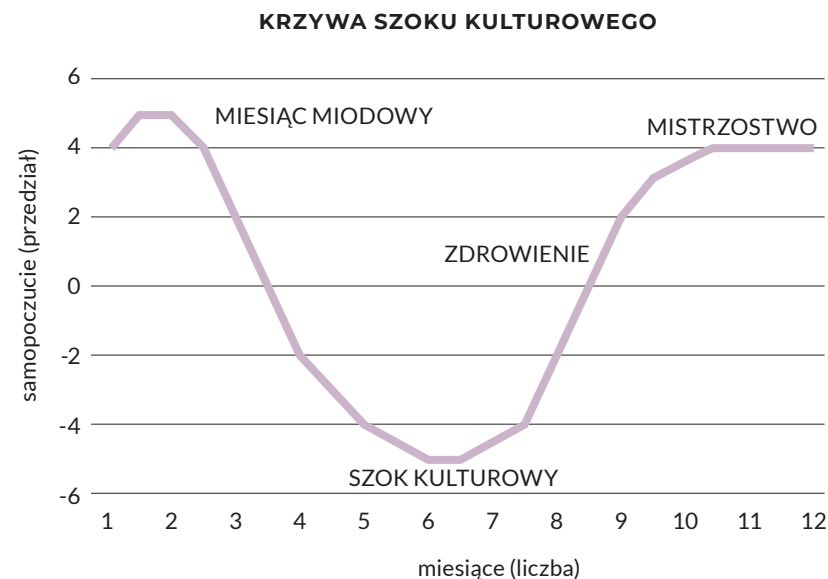

TABELA 1.

Stres adaptacyjny – fazy

FAZA	CHARAKTERYSTYKA, DOMINUJĄCE UCZUCIA	PRZYKŁADOWE WYPOWIEDZI
MIESIĄC MIODOWY	<p>Faza ta jest nazywana również fazą turystyczną (podróżująca osoba doświadcza różnic w podobny sposób). Różnice pomiędzy nową kulturą a kulturą pochodzenia są odbierane pozytywnie, np. nowe smaki, widoki, zwyczaje.</p> <p>Dominują uczucia: ciekawość, fascynacja</p> <p>W przypadku migracji niedobrowolnej faza ta może być bardzo krótka lub może jej nie być wcale, od początku mogą pojawiać się uczucia negatywne np. obawy, niepokój.</p>	<p>„Pierwsze dwa tygodnie pobytu w Warszawie były super. Podobało mi się, że jest dużo zieleni, że jest czysto oraz że miasto ma szeroką ofertę darmowych wydarzeń kulturalnych jak wystawy i koncerty”.</p>
SZOK KULTUROWY	<p>Konieczność codziennego skutecznego funkcjonowania w nowej kulturze sprawia, że napotykanne różnice zaczynają przeszkadzać. Nieporozumienia, pomyłki wynikające z nieznamomości kultury przestają powodować rozbawienie, a zaczynają być odbierane negatywnie.</p> <p>W tej fazie pojawiają się uczucia: niepokoju, złości, frustracji.</p> <p>Na skutek napotykanych trudności może nastąpić tymczasowe pogorszenie funkcjonowania i nastroju oraz wyczerpanie fizyczne. Może dojść do kryzysu, który najczęściej przebiega w dwóch etapach. W pierwszym etapie szoku kulturowego osoby doświadczają złości na samego/ samą siebie.</p> <p>W drugiej fazie szoku kulturowego złość może zostać skierowana na przedstawicieli kultury przyjmującej.</p> <p>W fazie tej niektóre osoby się izolują, wycofują z życia społecznego. Niekiedy pojawia się osłabienie organizmu, np. częstsze przeziębienia, problemy ze snem.</p> <p>Może się pojawić chęć opuszczenia nowego kraju.</p>	<p>pierwsza faza szoku:</p> <p>„Nie nadaje się, jestem beznadziejna. Nigdy nie nauczę się polskiego. Jak mogłam znowu palnąć taką gafę”.</p> <p>„Nie wiem, co się ze mną dzieje, czasem nie mam siły wstać z łóżka, mam problemy ze snem”.</p> <p>druga faza szoku:</p> <p>„Co za okropny kraj. Ze mnie się podśmiewają, jak coś mówię po polsku, a sami ledwo co dukają po angielsku, a niektórzy to w ogóle zero języków obcych, w moim kraju większość osób zna dwa lub nawet trzy języki”.</p>
ZDROWIENIE, ADAPTACJA	<p>W tej fazie rozpoczyna się przystosowanie do życia w nowej kulturze. Nowa kultura zaczyna się wydawać bardziej sensowna, zmniejsza się ilość negatywnych reakcji na napotykanne różnice. Osoba zaczyna rozumieć, jakiego zachowania się od niej oczekuje w większości sytuacji. Powraca poczucie „normalności”. Osoba stosuje więcej konstruktywnych strategii radzenia sobie w różnych sytuacjach, a różnice kulturowe budzą więcej pozytywnych reakcji.</p> <p>Powracają poczucie kompetencji i sprawstwa, energia do działania.</p>	<p>„Na początku trudno mi było zaakceptować, że Polacy mało się uśmiechają na ulicy do obcych. Z czasem się przekonałem, że przy bliższym poznaniu są mili. Zrozumiałem lepiej ich mentalność. Nie biorę do siebie tego, że ktoś się do mnie nie uśmiechnął, jak to jest w moim kraju, gdy się poznajemy. Dzięki temu łatwiej jest mi nawiązać znajomości”.</p>
KOMPETENCJA KULTUROWA MISTRZOSTWO/ DWUKULTUROWOŚĆ	<p>Osiągnięcie tej fazy oznacza, że osoba zaadaptowała się do życia w nowej kulturze, posiada kompetencje umożliwiające jej w komfortowy sposób w pełni uczestniczyć w nowej kulturze.</p> <p>Faza ta jest nazywana również fazą dwukulturowości.</p> <p>Dominujące uczucia: spokój, poczucie stabilności, poczucie posiadania kompetencji kulturowych.</p>	<p>„Podoba mi się, że tutaj jesteście punktualni.</p> <p>Mam wielu przyjaciół i znajomych. Lubię się z nimi wygłupiać i mogę na nich liczyć”.</p>

„ Człowiek przyjeżdża do danego kraju i nic nie zna, ani kultury, ani języka. Nie wie, jak się zachować w tym kraju. Jest jak dziecko, które uczy się chodzić i mówić.

▶ POZNAJ HISTORIĘ SENAIT Z ERYTREI. POSŁUCHAJ, JAK OPOWIADA O SWOICH EMOCJACH I DOŚWIADCZENIACH ZWIĄZANYCH Z ADAPTA-CJĄ W POLSCE.

[Opowieść Senait o migracji](#), Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2020.

„ Założyliśmy dom tam, w pewien sposób biorąc ze sobą korzenie z Polski, natomiast sadząc je w zupełnie innym miejscu.

▶ DOWIEDZ SIĘ, JAK O SWOIM DOŚWIADCZENIU MIGRACJI OPOWIADAJĄ KRYSIA I ŁUKASZ Z POLSKI, KTÓRZY PO DZIESIĘCIU LATACH WRÓCILI DO KRAJU ZE SZWECJI.

[Opowieść Krysi i Łukasza o migracji](#), Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2020.

Dłuższy pobyt i strategie akulturacyjne

Dłuższy pobyt w nowym kraju stawia przed osobą migrującą wyzwanie dla jej tożsamości. Migrant/migrantka staje przed dwiema kwestiami:

1. Czy chcę/pragnę/uważam, że należy utrzymać w moim życiu obecność kultury, w której się wychowałem/wychowałam?
2. Czy chcę/pragnę/uważam, że należy ukształtować moje życie oraz żyć według zasad nowej kultury, w której się znalazłem/znalazłam?

W zależności od odpowiedzi na te pytania możemy wyróżnić cztery strategie akulturacyjne:

GRAFIKA 2.

Strategie adaptacyjne

		CZY CHCĘ UTRZYMAĆ KULTURĘ POCHODZENIA?	
		TAK	NIE
CZY CHCĘ PRZYJĄĆ NOWĄ KULTURĘ?	TAK	INTEGRACJA	ASYMILACJA
	NIE	SEPARACJA	MARGINALIZACJA

Jeżeli osoba ma pozytywny stosunek do rodzimej kultury, a jednocześnie jest otwarta na wartości i normy kultury przyjmującej, mówimy o **INTEGRACJI**. Jest to strategia najkorzystniejsza z punktu widzenia zdrowego funkcjonowania jednostki w społeczeństwie. Skuteczna integracja jest procesem dwustronnym i duże znaczenie ma tutaj otwartość społeczeństwa przyjmującego.

O **ASYMILACJI** mówimy wówczas, gdy migrant/migrantka odrzuca (lub jest na nim/niej wymuszone odrzucenie) wartości i kontakt ze swoją kulturą pochodzenia i stara się (lub musi) w jak największym stopniu dostosować się do norm i wartości nowej kultury. Strategia ta jest często wybierana przez migrantów i migrantki pod presją oczekiwań ze strony społeczeństwa przyjmującego, niewielkiej otwartości i szacunku dla różnorodności kulturowej. Jest to strategia ryzykowna. Osoby, które wyrzekają się swoich korzeni, mogą mieć niestabilne poczucie własnej tożsamości.

SEPARACJA to strategia polegająca na tym, że migrant/migrantka żyje zgodnie z zasadami kultury swojego pochodzenia i nie jest otwarty na kontakt z osobami z nowej kultury, na przyjęcie norm, zachowań czy wartości nowej kultury. Jest to strategia, która wymaga od jednostki najmniejszej zmiany. Czasem jest wybierana przez migrantów i migrantki, którzy koncentrują się na tym, że powrócą za jakiś czas do swojego kraju pochodzenia, czasem jest to strategia wymuszona przez społeczeństwo przyjmujące, które nie jest otwarte na przyjęcie osób z innej kultury do społeczności, na danie im przestrzeni i poczucia bezpieczeństwa do praktykowania ich zwyczajów, które prowadzi politykę separacyjną np. przez lokowanie migrantów i migrantek w enklawach przeznaczonych dla określonej grupy narodowościowej.

MARGINALIZACJA polega na odrzuceniu norm i wartości zarówno kultury pochodzenia, jak i kultury przyjmującej. Marginalizacja nie jest świadomie wybraną strategią, raczej konsekwencją nieskutecznej akulturacji, czy to w wyniku procesów osobistych, czy pod wpływem czynników zewnętrznych (np. traktowania przez społeczeństwo przyjmujące). Konsekwencją marginalizacji jest poczucie wyobcowania, kryzys tożsamości, poszukiwanie poczucia przynależności w grupach funkcjonujących na marginesie społeczeństwa, a czasem zaburzenia psychiczne.

Dzieci wychowane w rodzinach wielokulturowych, mające doświadczenie migracji lub żyjące w wielokulturowych społeczeństwach mają szansę wzbogacić swoją tożsamość. Na styku kultur mogą stworzyć nową jakość psychiczną będącą fuzją więcej niż jednej przynależności narodowej. W efekcie dobrze prowadzonej integracji w społeczeństwach wielokulturowych niektóre osoby mogą rozpoznawać u siebie podwójną tożsamość narodową (np. polsko-kanadyjską). Odpowiadając na pytanie o tożsamość narodową, takie osoby często wskazują swój związek z więcej niż jedną nacją. Bywają nierozumiane przez osoby ze społeczeństw monokulturowych lub osoby bez doświadczenia migracyjnego. Mogą usłyszeć: Jesteś bardziej Polką czy Kanadyjką? Kim się czujesz bardziej? To kim właściwie jesteś, skoro wskazujesz aż dwie/trzy/pięć narodów?

Poczucie przynależności do więcej niż jednej kultury powoduje też rozdarcie (indywidualne lub w społeczeństwie, w otoczeniu danej osoby). Młody Ali może mieć trudności z podjęciem decyzji, czy dopingować drużynę sportową swojego kraju pochodzenia, czy kraju, w którym spędził drugą połowę swojego życia. Takie sytuacje bywają dylematami także w sytuacjach oficjalnych, np. gdy wręczano socjologowi Zygmuntowi Baumanowi honorowy doktorat Uniwersytetu Karola w Pradze, powinien wybrzmieć hymn Polski (kraj urodzenia naukowca, z którego został wydalony w 1968 r.) czy hymn brytyjski, gdzie badacz znalazł nowy dom i możliwość rozwoju kariery zawodowej?

Taka tożsamość bywa nazywana dwukulturową. Może ona powodować rozdarcia między dwiema przynależnościami. Zygmunt Bauman, odpowiadając na dylemat lojalnościowo-tożsamościowy, wybrał hymn europejski *Alle Menschen werden Bruder*. Nowa jakość, trzecia droga, różnorodność może budować tożsamość osoby z doświadczeniem migracyjnym.

POSŁUCHAJ, JAK DOŚWIADCZENIE MIGRACJI I WIELOKULTUROWOŚCI WPŁYNIĘŁO NA MAHMOUDA, KTÓRY CZUJE SIĘ AFGAŃCZYKIEM.

Opowieść Mahmouda o migracji, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2020.

Istnieje jeszcze socjologiczna kategoria dzieci trzeciej kultury zwanych również globalnymi nomadami i nomadkami. To dzieci pracowników i pracowniczek dyplomacji, wojskowych, osób zatrudnionych w firmach o globalnym zasięgu, które razem z rodzicami migrują wielokrotnie i co najmniej kilka razy w życiu próbują się odnaleźć w nowej kulturze lub funkcjonują niejako na jej obrzeżach (np. w międzynarodowym środowisku, w międzynarodowej szkole). Dzieci te zwykle nie przynależą w pełni do żadnej z kultur, w których przyszło im żyć. Chociaż elementy każdej z tych kultur mogą być włączane do ich doświadczeń życiowych, kategoria narodowościowa często jest dla nich mniej istotna niż poczucie wspólnoty z innymi ludźmi o podobnych doświadczeniach. Globalni nomadzi i nomadki niejako dekonstruują czy nawet dewaluuują poczucie przynależności narodowej. Z różnych powodów nie dla wszystkich kategoria narodowości jest jasna czy ważna. Każdego i każdą z nas określa wiele innych cech poza wymiarem narodowo-etnicznym.

Czy w Waszych odpowiedziach na pytanie o tożsamość z początku artykułu pojawiła się kategoria narodowości? Jeśli tak, to na którym miejscu? Jeśli nie, to dlaczego? Jakie inne aspekty swojej tożsamości wypisaliście?

Każdy z wymienionych przez Was elementów składa się na tożsamość, która nie tylko wpływa na Wasz obraz siebie, wartości czy styl życia, ale także determinuje życiowe, edukacyjne, zawodowe możliwości i ograniczenia.

To ważne, byśmy wszyscy, niezależnie od narodowości, obywatelstwa, płci, wieku, mogli realizować swoje pasje, korzystać ze swoich zdolności i mieć poczucie wolności i swobody, także w kontekście tworzenia własnej mozaiki tożsamościowej.

Więcej materiałów na stronie internetowej programu: www.migracje.ceo.org.pl

Materiał powstał w ramach projektu „I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej. Projekt jest finansowany ze środków Unii Europejskiej i współfinansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności w ramach programu „Szkoła ucząca się”. Treść wyraża wyłącznie poglądy autorów, auterek i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności ani Unii Europejskiej.

„I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” jest częścią programu DEAR (The European Commission's Development Education and Awareness Raising Programme), który wspiera projekty angażujące społeczeństwo Unii Europejskiej w globalne zagadnienia rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego. Poprzez finansowanie programów takich jak „I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” DEAR promuje uniwersalne wartości, m.in. wolność, demokrację, praworządność oraz umożliwia obywatelom i obywatelkom Europy włączenie się w globalny rozwój. Program DEAR finansuje około 30 programów w krajach członkowskich UE. Projekty te przyczyniają się do zwiększenia zrozumienia i zaangażowania Europejki i Europejczyków w kreowanie pozytywnych zmiany społecznych zarówno na poziomie lokalnym, jak i międzynarodowym. Działania DEAR wspierają również pracę UE na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
www.ceo.org.pl
Warszawa 2020

Autorka: Anna Kawalska, Dominika Cieślukowska

Redakcja merytoryczna: Sylwia Domagała, Julia Godorowska

Redakcja językowa i korekta: Justyna Yigitler

Projekt graficzny i skład: R Z E C Z Y P O S P O L I T A

Materiał jest dostępny na licencji Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 3.0 Polska (CC BY-NC-SA 3.0 PL). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Edukacji Obywatelskiej. Więcej o wolnych licencjach: <http://creativecommons.pl/>.